

ความเป็นสากลของสีกอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ

นายชนานันท์ ตรงด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

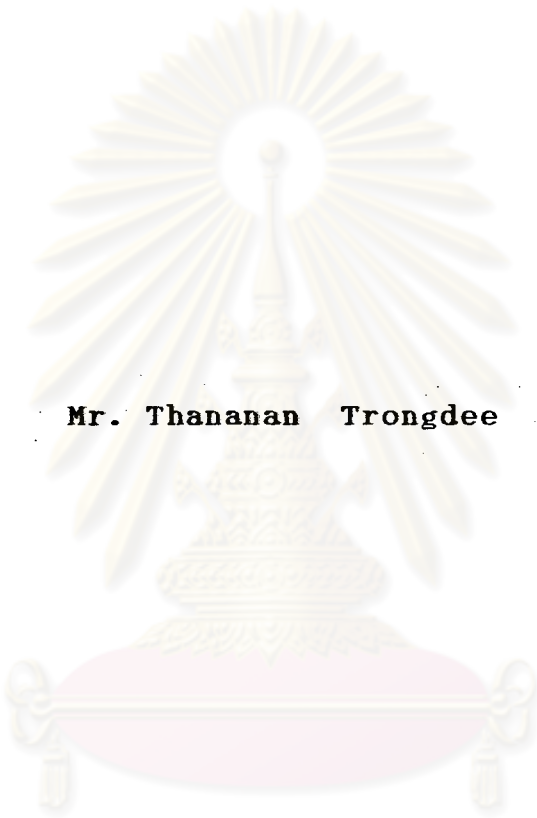
ISBN 974-582-059-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018711

117180969

THE UNIVERSALITY OF SOUND SYMBOLISM IN TAI NUEA

Mr. Thananan Trongdee

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Degree of**

Doctor of Philosophy

Department of Linguistics

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-582-059-8

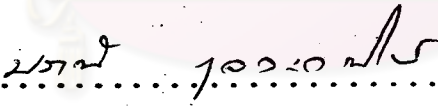
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความเป็นสากลของสัทอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ
โดย นายธนานันท์ ตรงดี
ภาควิชา ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

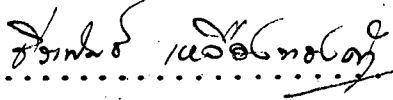

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรากัย)

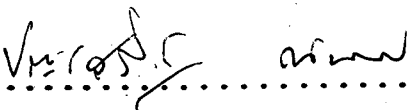
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. วิจินต์ ภาณุพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร)

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

รณานิทัศน์ ตรงดี : ความเป็นสากลของสัทอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ (THE UNIVERSALITY OF SOUND SYMBOLISM IN TAI NUEA) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์, 181 หน้า ISBN 974-582-059-8

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระบบสัทอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ และเพื่อพิสูจน์ความเป็นสากลของระบบสัทอรรถลักษณะในภาษาดังกล่าว ข้อมูลที่นำมาศึกษาได้แก่ คำแสดงภาพลักษณ์

ส่วนแรกของการศึกษา เป็นการศึกษา ลักษณะและประเภทของคำแสดงภาพลักษณ์ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำแสดงภาพลักษณ์คือ ทำหน้าที่ขยายกริยา แต่ก็แตกต่างจากคำกริยาวิเศษณ์ทั่วไปในบางลักษณะ

คำแสดงภาพลักษณ์อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ตามจำนวนพยางค์หรือคำแยกออกได้ เป็น 5 ประเภท ตามลักษณะการรับรู้ทางประสาทสัมผัส

ส่วนต่อมา เป็นการศึกษา ระบบสัทอรรถลักษณะ พบว่าส่วนประกอบทุกส่วนของคำแสดงภาพลักษณ์ล้วนสื่อความหมายทั้งสิ้น โดยพยัญชนะต้นและพยางค์ท้ายแสดงลักษณะการเคลื่อนไหวหรือคุณสมบัติของสิ่งของ ลักษณะแสดงขนาด รูปร่างและระดับมากน้อย วรรณยุกต์เพิ่มหรือลดระดับมากน้อย การซ้ำแสดงการเน้นและแสดงพลังของการเคลื่อนไหวหรือสิ่งของ

ส่วนสุดท้ายเป็นการให้เหตุผลทางสัทศาสตร์ที่อาจนำมาอธิบายการที่เสียงแสดงความหมาย พบว่ามีเหตุผลที่อธิบายได้ และได้พิสูจน์ความเป็นสากลของสัทอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ พบว่ามีความเป็นสากลเป็นบางส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาคำศัพท์

สาขาวิชา ภาษาคำศัพท์

ปีการศึกษา2535.....

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

COL1089 : MAJOR LINGUISTICS
KEY WORD: : SOUND SYMBOLISM/ UNIVERSALITY/ TAI NUEA

THANANAN TRONGDEE : THE UNIVERSALITY OF SOUNDS SYMBOLISM IN TAI NUEA.
THESIS ADVISOR : ASSO PROF. PRANEE KULLAVANIJAYA, Ph.D. 181 PP.
ISBN 974-582-059-8

This dissertation has two purposes : to investigate the sound symbolic system in Tai Nuea and to prove that the system is universal. The investigation is based on a corpus of ideophones.

The study first deals with the formal characteristics and the classification of Tai Nuea ideophones. Syntactically, they are verb modifiers but different from adverbs in some respects. They can be classified into 5 categories according to the modes of sensory perception they describe, or 2 categories according to the number of syllable.

Then, the system of sound symbolism is analyzed. It is found that all the phonological components of ideophones cooperatively convey meanings. The initial and final consonants convey the manner of movement or quality of things; the vowels convey size, shape and degree of intensity; the tones augment or diminish the degree of intensity and the reduplications intensify or convey the plurality of the movement or the number of things.

Lastly, the phonetic motivations for relating sound and meanings were investigated and the sound symbolic system in Tai Nuea was proved to be universal to some extent.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....
.....

สาขาวิชา.....
.....

ปีการศึกษา..... 2535

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยได้รับทุนในโครงการแลกเปลี่ยน
นักวิจัยระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับสถาบันชนชาติแห่งยูนนาน สาธารณรัฐ
ประชาชนจีน เมื่อปี พ.ศ. 2533 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ความอนุเคราะห์หลาย
ฝ่ายดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อนุมัติทุนฯ

สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อนุเคราะห์ค่าเดินทาง
ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรภักย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์ คณบดีคณะอักษรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ หัวหน้าภาควิชา

ภาษาศาสตร์ ที่ได้ให้ความเห็นชอบอนุมัติ

สถาบันชนชาติแห่งยูนนาน โดย Prof. Huang Huikun

Prof. Wu Lingyun และฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ ที่ได้ต้อนรับ

และดูแลเป็นอย่างดี

ผู้ออกภาษาชาวไทยเหนือทุกคน

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์

ดร. ปราณี กุลละวณิชย์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ซึ่งจุดบกพร่องในเนื้อหาด้วยความ
กรุณาอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์

ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ศาสตราจารย์ ดร. วิจินต์ ภาณุพงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และ ศาสตราจารย์

ดร. ประเสริฐ ฦ นคร ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติม

ท้ายที่สุดแต่อย่างที่สุด ขอขอบพระคุณ คุณแม่ และพี่ ๆ ทุกคนที่ได้สนับสนุน
ทั้งกำลังทรัพย์และกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 สมมติฐาน.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7 นิยามศัพท์สำคัญ	5
1.8 ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยเหนือโดยสังเขป.....	6
2 การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับความหมาย	
2.1 ความเป็นมาของการศึกษาเรื่องเสียงกับความหมาย....	11
2.2 นิยามและประเภทของสัทอรรถลักษณะ	
2.2.1 นิยามของสัทอรรถลักษณะ	12

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.2	ประเภทของสัทอรรถลักษณะ.....	12
2.3	การศึกษาสัทอรรถลักษณะในคำแสดงภาพลักษณ์.....	17
2.4	เหตุผลในการให้เสียงแสดงความหมาย.....	27
3	ลักษณะและประเภทของคำแสดงภาพลักษณ์ในภาษาไทยเหนือ	
3.1	ลักษณะทางวากยสัมพันธ์.....	33
3.2	ประเภทของคำแสดงภาพลักษณ์แบ่งตามจำนวนพยางค์.....	37
3.3	ประเภทของคำแสดงภาพลักษณ์แบ่งตามการรับ รู้ทางประสาทสัมผัส.....	43
3.4	สรุป.....	47
4	สัทอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ	
4.1	พยัญชนะต้นกับความหมาย.....	49
4.1.1	พยัญชนะกึ่งสระ.....	50
4.1.2	พยัญชนะเสียดแทรก.....	56
4.1.3	พยัญชนะข้างลิ้น.....	59
4.1.4	พยัญชนะกัก.....	61
4.1.5	พยัญชนะนาสิก.....	70
4.2	พยัญชนะท้ายกับความหมาย.....	75
4.3	สระกับความหมาย.....	83
4.4	วรรณยุกต์กับความหมาย.....	91
4.5	การซ้ำพยางค์กับความหมาย.....	93
5	ความเป็นสากลของสัทอรรถลักษณะในภาษาไทยเหนือ	
5.1	เหตุจูงใจทางเสียงในสัทอรรถลักษณะ.....	104

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2	นิยามและระดับของความเป็นสากลในสัทอรรถลักษณะ.....	105
5.3	การพิสูจน์ความเป็นสากลของสัทอรรถลักษณะ ในภาษาไทยเหนือ	
5.3.1	สระ.....	108
5.3.2	พยัญชนะต้นพยางค์.....	126
5.3.3	พยัญชนะท้ายพยางค์.....	150
5.3.4	วรรณยุกต์.....	156
5.3.5	การซ้ำพยางค์.....	157
5.4	สรุป.....	160
6	สรุปและข้อเสนอแนะ	
6.1	สรุปผลการวิจัย.....	161
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	167
	บรรณานุกรม.....	168
	ภาคผนวก.....	174
	ประวัติผู้เขียน.....	181

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะกึ่งสระกับความหมาย.....	55
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะเสียดแทรกกับความหมาย.....	58
3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะข้างลิ้นกับความหมาย.....	60
4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะกักกับความหมาย.....	69
5	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะนาสิกกับความหมาย.....	72
6	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะแต่ละชนิดกับความหมาย.....	74
7	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะท้ายกับความหมาย.....	82
8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะต้นกับความหมาย.....	99
9	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสระกับความหมาย.....	100
10	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะท้ายกับความหมาย.....	101
11	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณยุกต์กับระดับ.....	102
12	แสดงสัญลักษณ์ของเสียงสระ.....	114

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปภาพที่

1	แสดงขนาดของช่องปากขณะเปล่งเสียง i และ a.....	28
2	แสดงขนาดของช่องทางเดินของเสียงสระหน้าและหลัง.....	110
3	แสดงขนาดของช่องปากของเสียงสระ ๓ อ a.....	118
4	แสดงขนาดของช่องปากของเสียงสระ i e ๓.....	121
5	แสดงขนาดของช่องปากของเสียงสระ u o ๖.....	124
6	แสดงลักษณะการเปล่งเสียง j และ w.....	130

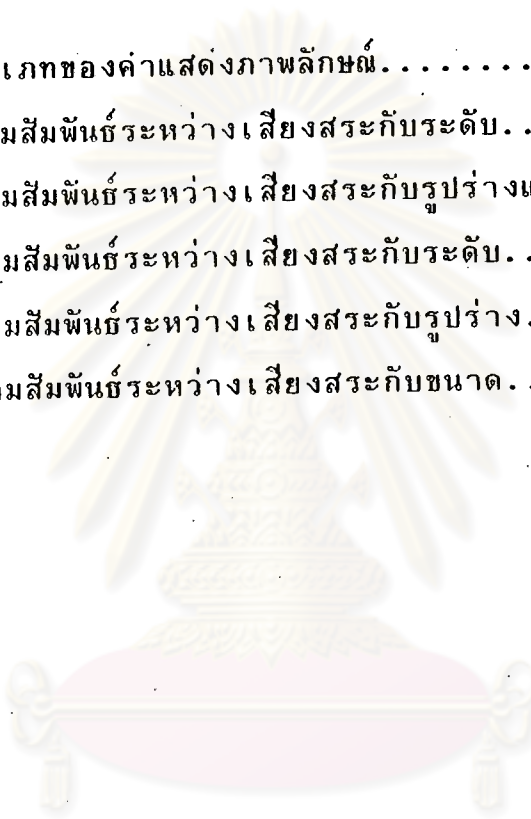
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

1	แสดงประเภทของค่าแสดงภาพลักษณ์.....	46
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับระดับ.....	87
3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับรูปร่างและขนาด.....	90
4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับระดับ.....	109
5	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับรูปร่าง.....	111
6	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับขนาด.....	117

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย